

L'aigua a l'Horta Sud

Avaluació i gestió
dels recursos hídrics

XVé Premi d'Investigació
2005

Col·lecció Monografies de l'Horta Sud / 8

L'aigua a l'Horta Sud

**Avaluació i gestió
dels recursos hídrics**

Amparo Salazar Pérez
Josep Pons Romero
Carmen Vicent Sena

perifèric
edicions

1a edició: abril, 2008

Col·lecció Monografies de l'Horta Sud
Direcció: Rafa Roca Ricart

© Del text, 2008

Amparo Salazar Pérez, Josep Pons Romero, Carmen Vicent Sena

© D'aquesta edició, 2008

Perifèric Edicions

C. Sèquia de Montcada, 13

46470 Catarroja (València)

Tel. 609 426 131. Fax: 961 270 038

e-mail: periferic@periferic.es

www.periferic.es

Maquetació: José María de Gracia Bonache

Impressió: Gráficas Diaz Tuduri, S.L.

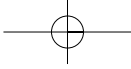
ISBN: 978-84-92435-03-6

Dipòsit Legal: BI-592-08

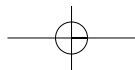
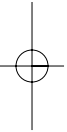

L'Institut d'Estudis Comarcals de l'Horta Sud (IDECO), la Mancomunitat Inter-municipal de l'Horta Sud i la CAM, no es fan responsables de les afirmacions que es fan en aquesta obra que són fruit únicament de l'opinió dels autors.

Cap part d'aquesta publicació no pot ser reproduïda, emmagatzemada o transmesa, de cap manera ni per cap mitjà, sense l'autorització prèvia i escrita de l'editor, tret de les citacions en revistes, diaris o llibres si se n'esmenta la procedència.

Als nostres pares

Presentació	13
Pròleg	15
1. Introducció a la comarca	21
2. Metodologia de treball	35
3. Anàlisi per municipis	49
Alaquàs	61
Albal	77
Alcàsser	93
Aldaia	105
Alfarràs	129
Benetússer	147
Beniparrell	157
Catarroja	167
Llocnou de la Corona	181
Manises	187
Massanassa	199
Mislata	213
Paiporta	223
Picanya	235
Picassent	255
Quart de Poblet	273
Sedaví	287
Silla	307
Torrent	323
Xirivella	349
4. Conclusions generals	371
5. Annexos	375
6. Bibliografia	387

Presentació

Cada vegada amb més força, la nostra societat va prenent consciència que l'aigua és un recurs tan preuat com escàs que cal utilitzar amb previsió, moderació i intel·ligència, perquè d'ella en depenen, en bona part, el seu benestar i futur. Fa anys pensàvem que el desenvolupament i progrés de les societats modernes passaven per la capacitat de renovació de les fonts energètiques que les impulsaven, com per exemple el petroli. Ara, però, tenim la certesa que amb això sols no hi ha prou, i que el nostre creixement col·lectiu ha d'anar acompanyat del respecte al medi ambient, al paisatge i a tots els recursos naturals.

En el cas de la comarca de l'Horta Sud, tan densament poblada, aquesta és una necessitat que, si cap, es fa sentir amb més força. El gran creixement demogràfic que en el darrer mig segle ha experimentat, i els intensos canvis morfològics i paisatgístics a què l'hem sotmesa, n'han fet perillar no sols la fesomia i personalitat tradicionals, sinó també l'equilibri ecològic. L'aigua, font de vida i de riquesa, ha acomplert un paper històric fonamental en la vida de l'Horta, en el quefer diari dels nostres avantpassats, ja que poques coses hi ha de més sagrades per a un llaurador que l'aigua. Els motors de reg, el complex entramat de sèquies, barrancs i rambletes que han vertebrat i caracteritzat la nostra comarca no sempre han sigut entesos i respectats en la mesura que caldria pels promotors i gestors de les noves infraestructures urbanes, dels constructors d'habitatges, dels cinturons de ronda o de l'AVE, posem per cas, sovint aliens a la secular estructura hídrica de l'Horta. Cosa que, de retruc, de vegades ha

L'aigua a l'Horta Sud

provocat que s'accentuara l'impacte de les inundacions i de les avingudes d'aigua a què cíclicament es veuen sotmesos els nostres municipis.

Per tal de contribuir a l'esclariment de quins són els recursos hídrics de què disposem i de la importància que, així que passen els anys i per efecte del nou estil de vida, cobren l'estalvi i l'aprofitament de l'aigua, els membres de l'Institut d'Estudis Comarcals de l'Horta Sud, amb el suport de la Mancomunitat Intermunicipal de l'Horta Sud i de l'Obra Social de la CAM, hem trobat oportú eixamplar la col·lecció «Monografies de l'Horta Sud» amb la publicació de l'estudi *L'aigua a l'Horta Sud. Avaluació i gestió dels recursos hídrics*, de què són autors Josep Pons Romero, Amparo Salazar Pérez i Carmen Vicent Sena, jóvens investigadors de la comarca que a la solvència científica afegeixen una gran inquietud cívica i social. El treball merquè el XVé Premi d'Investigació (2005) que periòdicament convoca el nostre Institut, i ha sigut editat per Perifèric Edicions, jove editorial de Catarroja amb qui hem iniciat un període de col·laboració que esperem es perllongue durant molts anys. Tant de bo que la publicació del treball ajude, com és voluntat de l'IDECO des de fa més d'un quart de segle, al coneixement i la promoció de la nostra comarca.

Rafael Roca
President de l'IDECO de l'Horta Sud

Pròleg

“De tots els nostres recursos naturals, l'aigua és el més preciós”

Rachel L. Carson

Aquesta afirmació no sols encapçala el quart capítol del brillant llibre *Primavera Silenciosa*, de la cèlebre biòloga nord-americana, sinó que protagonitza in comptables publicacions i estudis aplicats de gestió de recursos hídrics d'un gran nombre d'experts, en qualsevol racó del planeta.

L'aigua és l'element més abundant de la Terra i, paradoxalment, el menys accessible en molts llocs del món. És font de vida, i per això, des de l'antiguitat, les grans civilitzacions han dedicat múltiples esforços a proveir-se en quantitat i qualitat d'aquest recurs natural. No obstant, paral·lelament, aquestes actuacions humanes, que han fet del domini de l'aigua una realitat creixent al llarg dels anys i de la geografia del nostre planeta, han sigut, i són actualment, les responsables de les grans amenaces de què és objecte aquest bé natural.

Tots coneixem la realitat del planeta quant a la distribució i disponibilitat de l'aigua. Sabem, de forma segura, que la superfície ocupada per aquesta substància líquida és notablement superior a la dels continents –un 70% aproximadament és aigua–; a pesar de tot, la quantitat que pot ser aprofitada es redueix extraordinàriament tenint en compte que l'aigua dolça suposa, únicament, una xicoteta fracció del 2,5%, i d'aquesta, la majoria es troba congelada formant els casquets polars. Un problema afegit és la desigualtat en la seua disposició al llarg del planeta. Hi ha grans dipòsits naturals, potenciats per les condicions ambientals, que gaudeixen de forma permanent i abundant d'aquest bé; no obstant, la majoria de zones del

L'aigua a l'Horta Sud

planeta no es troben en aquesta situació de prosperitat i hi predomina l'escassetat hídrica, potenciada en molts casos per l'estacionalitat de l'escolament o per una sequera endèmica. En el millor dels casos, les determinacions de les condicions naturals poden corregir-se gràcies a les noves tecnologies, i pal·liar així les carències existents. Però la realitat és que tots aquests instruments també estan centralitzats en uns pocs països.

Alguns autors s'han atrevit a quantificar, de forma aproximada, la quantitat d'aigua potable existent en l'actualitat, i indiquen que només el 0,008% de l'aigua terrestre es troba en aquestes condicions, el que fa que en ocasions l'ús d'aquest recurs plantege diversos conflictes. Les causes dels problemes que van apareixent en el dia a dia de la gestió d'aquest bé podrien resumir-se en la següent afirmació extreta del manual d'educació ambiental, que defén la UNESCO: *"hi ha un desajust entre la demanda, en quantitat i en qualitat, i en les disponibilitats en un moment donat i en un lloc concret"*.

Si ens detenim a pensar en l'antiguitat de l'aigua potable corrent, veurem que es tracta d'un servei relativament recent i, no obstant, s'ha convertit en una cosa indiscutiblement imprescindible en la nostra societat. Costa imaginar la nostra vida, dia a dia, sense aquest servei i, desgraciadament, no som capaços de valorar-lo com es mereix. En molts llocs del planeta, especialment en poblacions del tercer món, milions de persones manquen d'aigua potable, i més encara d'aigua corrent, per a satisfer les seues necessitats bàsiques de nutrició, higiene, neteja, reg agrícola...

Així doncs, sent conscients que l'aigua és un regal de la natura, i de la nostra condició de privilegiats per poder gaudir-ne diàriament i en unes òptimes condicions de qualitat, pretenem elaborar un estudi que arreplegue les principals característiques del seu ús en la comarca de l'Horta Sud, a escala municipal i comarcal.

És convenient tenir en compte que l'estudi de l'aigua ha de realitzar-se des de diverses perspectives, ja que es tracta d'un recurs que forma part de múltiples realitats, funcionant com a suport i/o motor de nombrosos processos al planeta. Per això, en enfrontar-nos a un objecte polièdric ens cal prendre una visió pluridisciplinària, oberta, que opere des de tots els punts de vista possibles i que els reunisca,

finalment, davall una única visió integradora de tota la realitat de la comarca.

En coherència amb l'anterior, la nostra proposta d'equip de treball reuneix una estudianta de Ciències Ambientals, a la Universitat de València, que fa l'últim curs de la llicenciatura; un estudiant d'últim curs d'Enginyeria Industrial de la Universitat Politècnica de València, i una d'Enginyera d'Obres Públiques, també de la Universitat Politècnica de València. Per tant, es tracta d'un equip multidisciplinar, capacitat per a analitzar i avaluar les diferents polítiques municipals de gestió hídrica i les problemàtiques que s'hi associen.

La idea i objectiu d'aquest projecte és promoure la implantació d'un model de desenvolupament sostenible comarcal, entenent que la millor forma de fer-ho és actuant primer en el seu entorn immediat, sota el principi: "*pensa globalment, actua localment*". Per això, veiem en aquest projecte una ferramenta de coneixement de la realitat, i d'avaluació posterior, que ajudarà a trobar solucions i propostes de millora, en la mesura que siga possible, a partir de la comparació i valoració de les actituds municipals i amb la finalitat d'unificar els criteris i els esforços de tots els municipis veïns. Tot això, per a promoure i assolir finalment, un consum d'aigua el més respectuós possible amb el medi natural que ens envolta: la comarca de l'Horta Sud.

Tres són els pilars bàsics d'aquest treball: obtenir dades, analitzar i, modestament, apuntar algunes possibles alternatives.

Els objectius d'aquest treball no excedeixen més enllà de la realitat que ens envolta. No s'intenta aconseguir res utòpic ni improbable. Els nostres objectius consisteixen a donar a conèixer a la nostra societat comarcal la problemàtica actual de la gestió de l'aigua.

És obvi que, actualment, hi ha un debat obert al voltant de si respon a l'Estat la gestió dels recursos naturals –en aquest cas, de l'aigua–, per exemple, en qüestions de qualitat, de millora de l'eficiència dels usos, etc., o si al contrari ha de considerar-se l'aigua com un bé comercial, el qual haguera d'estar gestionat per la iniciativa privada mitjançant mecanismes de mercat.

Davant d'aquest nou desafiament ens podem preguntar: és prefeïble un model de gestió pública quan la gran majoria de les pèr-

L'aigua a l'Horta Sud

dues d'aigua es registren en les xarxes locals? O bé encara: són adequats els mecanismes privats per a una gestió òptima de l'aigua? Però fins i tot, caldria cercar una resposta argumentada per a una qüestió més important encara: ja siga una gestió privada o pública, és possible una eficaç i eficient gestió de tots els recursos hídrics que ens envolten, per a assegurar la seua continuïtat?

En efecte, en la resolució satisfactòria d'aquests interrogants hi haurà la solució a molts dels neguits que inquieten la nostra societat, i encara redundarà de passada en l'èxit satisfactori de l'objectiu d'aquesta recerca.

A continuació, i per a poder entendre millor les metes d'aquest treball, és necessari recordar la unitat de gestió que afecta aquest estudi, i que tot seguit definim.

La unitat territorial bàsica sobre la qual es dissenya la planificació hidràulica a Espanya és la conca hidrogràfica (*"el territori en què les aigües flueixen a la mar a través d'una xarxa de llits secundaris que convergeixen en un altre de principal"*, segons l'article 14 de la Llei d'Aigües), i dona com a resultat una zonificació del país que no coincideix amb la divisió político-administrativa del territori, la qual cosa en molts casos pot ser motiu de dificultats, ja que, a més, l'organisme encarregat de la planificació hidràulica no és el mateix que el responsable de les restants polítiques sectorials. Així doncs, si fem memòria del principi: *"pensa globalment, actua localment"*, creiem que hauria d'adaptar-se de la següent manera: *"subministra globalment, gestiona localment, controla i vigila regionalment"*, tot reduint dificultats i donant-li una nova visió a la gestió de l'aigua. I considerem que aquesta és una proposta necessària perquè sempre pot haver-hi una unitat de gestió segons la qual els municipis operen seguint uns criteris de sistemes de distribució de l'aigua comuna.

Per tot açò, el nostre projecte adquireix més sentit en intentar treballar amb un model comarcal, que respon i s'adapta a aquesta nova visió de la gestió de l'aigua, la qual ens podria donar respostes i solucions als interrogants i problemàtiques que anteriorment hem exposat.

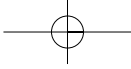
Per a il·lustrar millor alguns dels nostres propòsits, cal recordar els deu principis arreplegats en la Carta de l'Aigua, vertadera declaració d'intencions sobre la gestió dels recursos hídrics, redactada el

1968 pel Consell d'Europa, de plena actualitat en els alhors del nou segle, i prendre-la plenament com a pilar del nostre treball:

- I. *No hi ha vida sense aigua; l'aigua és un bé preuat i indispensable a totes les activitats humanes.*
- II. *Els recursos de l'aigua dolça no són inesgotables, és indispensable preservar-los, controlar-los i quan siga necessari augmentar-los.*
- III. *Alterar la qualitat de les aigües significa atemptar contra la vida. La qualitat de l'aigua ha de conservar-se en els nivells apropiats per als usos previstos.*
- IV. *Quan l'aigua, una vegada utilitzada, es torna al seu medi natural, no ha de comprometre els usos ulteriors, tant públics com privats, que puguen fer-se'n.*
- V. *El manteniment d'una capa vegetal apropiada, preferentment forestal, és essencial per a la conservació dels recursos de l'aigua.*
- VI. *Els recursos de l'aigua han de ser objecte d'un inventari.*
- VII. *La correcta gestió hidràulica exigeix un pla establert per les autoritats competents.*
- VIII. *La conservació dels recursos hidràulics implica un important esforç d'investigació científica, de formació d'especialistes i d'informació pública.*
- IX. *L'aigua constitueix un patrimoni comú el valor del qual ha de ser reconegut per tots. A tots correspon economitzar-la i utilitzar-la adequadament.*
- X. *La gestió dels recursos hídrics hauria de realitzar-se en el marc de la conca natural, amb preferència al de les fronteres administratives i polítiques. És un procés que exigeix una cooperació supraregional.*

Com hem comentat amb anterioritat, tots aquests principis han sigut inspiració i font dels nostres objectius i anirem remetent a cadascun d'ells, posteriorment, d'una forma més concreta.

Per tant, i per tot el que hem exposat anteriorment, el propòsit d'aquest estudi s'articula en els objectius següents:

L'aigua a l'Horta Sud

1. Realitzar un inventari dels recursos hídrics de la comarca de l'Horta Sud per a poder conèixer les fonts de què disposa, una visió global de la qualitat dels recursos, les seues limitacions i el seu potencial.
2. Conèixer i avaluar les diferents polítiques de gestió d'aigua municipals per a arribar a establir una visió comarcal integral de l'ús i del consum de l'aigua.

